

Yada Taşı Efsanesi

– Halit Durucan · 01 Aralık 2024

YADA TAŞI EFSANESİ

Günlük yaşantımızda Yada taşını çok az kişi duymuştur. Hiç duymayanlar bile vardır. Ben de Yada Taşı ilgili yazılar okumuştum; bu sebeple internet üzerinden bir araştırma yapıp, teferruatını görmek istedim. Yada Taşı, Türk-Altay mitolojilerinde Simya Taşı olarak geçer. (Cata, Sata, Caya, Zaya) taşı da denir.

Özelliği; Türk mitolojisine göre yağmur yağdıran sihirli bir taştır.

Bazı kaynaklarda Türklerin atası olarak görülen Nuh'un oğlu Yafes'in bu sihirli taşı Yada Taşı'nı Çin kaynaklarında da görmek mümkündür. Çin kaynaklarına göre Türk şamanları savaş zamanlarında Yada Taşı ile kar ve yağmur yağdırarak zaferler kazandırmış.

Bu taşlarla büyü yapanlara Yadaç/Yatçı/Cadacı/Yaycı denilmiştir. Türklerin atalarına Tanrının yağmur yağdırma gücü verdiği inandır. Bu söylentiler Çin, Hristiyan ve İslam kaynaklarına girmiştir.

Edebiyat alanında Yada Taşı; Farslılar ve Türkler arasında Yada ve Cada taşı olarak bi-linmektedir. İhtiyaç halinde bu taş birbirine sürtülerek yağmur yağdırılırdı. Bu taş ile Nuh Peygamberin oğullarından olan ve Türklerin atası olarak kabul edilen Yafes'in idaresin-deki bölgelerin yağın yağmurların bereketiyle birçok nimetle buluşmasını sağlarmış. Aynı kaynakta Yafes, bu taşı Oğuz Kağan'a verdiği kaydedilir.

Yada Taşıyla ilgili ciddi malumatları Kaşgarlı Mahmut'tan alabiliriz.

"Bir türlü kamlık (kâhinliktir) belli başlı taşlarla (yada taşı ile) yapılır. Böylelikle yağmur ve kar yağdırılır; rüzgâr estirilir. Bu, Türkler arasında tanınmış bir şeydir. Ben bunu Yağma ülkesinde gözümle gördüm. Orada bir yangın olmuştu, mevsim yaz idi. Bu sürede kar yağdırıldı ve Ulu Tanrı'nın izniyle yangın söndürüldü."

Türk Alplerinin silah kabzalarında ya da kalkanlarında çeşitli yada taşı süslemesi bulu-nurdu. İyi bir savaşçı olmanın yanında iyi bir "yadacı" olmak, yani göklere hükmetmek de Türk destanlarının ve geleneklerinin başında geliyordu.

İnanışa göre bu taşla ateşin ormanları yakmasının önüne geçebilir, toprağın bereket-lenmesi için kar yağdırabilir yahut düşmanını bertaraf etmek için fırtınalar çıkarabilmek mümkündür.

İslam inancında yağmur duasının bulunması sebebiyle Türklerin bu inancı Arap aydın-larının ilgisini çekmişti. Konuyla alakalı Arap seyyahların ilgisi bunu ortaya koymuştur. Arapların hacet'ül metar dedikleri sihirli Türk taşı için Kazvini şu sözleri söylemiştir: "Türk memleketlerinden getirilir. Çeşitli renklerde. Bir şey içindeki suya konulduğunda gök yüzü bulutlanır ve yağmur yağar, hava soğur ve kar yağar. Bu meşhur bir iştir. Ben bu şekilde yağmur yağdırıldığını gören birisini gördüm."

Yine Makdîsî ve İbn Haldun gibi isimlerin bu taşı zikrederken "Türklerin coğrafya üstün-deki avantajı" şeklinde ele alıp değerlendirmeleri konuyu son derece ilgi çekici bir hale getiriyor. Öte taraftan Osmanlı ulemasının bu geleneğe bidat şeklinde yaklaştığını görüyoruz. Taşköprülüzade Ahmet Efendi, Türklerin bu eski inancını İslam dairesi içeri-sinde "küfür" olarak görmüş ve şöyle söylemiştir: "Türklerden bazı idraksiz taifenin, yağ murların meydana gelişini veya uzaklaştırılmasını sağlayabildiklerini iddia ederler. İn-celeyip tecrübe etmemiş olan şehirler halkı bile bunu tasdik ederler. Öyle bildirirler ki, efsun veyahut Allah tarafından şefaathat yolu ile yağmur yağdırır veya yağın yağmurunu uzaklaştırırlar. Bu büyük bir dolap, kuvvetli bir fitne ve hiledir. Bu durum, avamdan ve sıradan boş insanlardan pek çoğu için ibret ve sapıklık sebebidir. Yine bu türden o-larak bazı dağlı Türkler yanında bir taş vardır ki, sanıldığına göre yağmurunu ve haşa küf-rü gerektiren bazı sözler söylerler."

Osmanlı ulemasının bu kesin yaklaşımının aksine büyük İslam âlimi Ebu Bekir er-Razi'nin konuya yaklaşımı bidat-küfür şeklinde değildir.

"Türkistan'da Karluklar ile Peçeneklerin ülkeleri arasında bir yokuşa ordu veya bir sürü uğrarsa, taşlar sürtünüp de karanlık sis basmasın veya bardaktan boşanırcasına yağmur yağmasın diye hayvanların tırnaklarına yün bağlanır ve yürümleri hafifletilir. Eğer hayvaların tırnağı o taşla dokunursa veya hayvanı sıkı sürmekten dolayı bir taş ze-delenirse hemen hava kararır, etrafta bulutlar peyda olur ve yağmur başlar. Mevsim kış ise yağmur tufan gibi şiddetli yağar, yollar kapanır. Bu diyardan geçenler bu taşlardan alarak Türkistan şehirlerine ve sair yerlere götürürler..."

Marco Polo da, Türklerle karışan Keşmir halklarında da Yada Taşı ve yağmur yağdırma sanatının bulunduğunu yazar. Moğol döneminde Farsçaya geçen Yadamışı/Cadamışı deyimleri sihirli güçlerle yağmur yağdırmak anlamına gelmektedir. Türklerin ya da Taşı'nı kullanmaları üzerine kaynaklarda ayrıntılı kayıtlar vardır. Örneğin bir eserde şöyle denilmektedir.

"Türkler arasında, türlü renk ve cinsleri olan Yat Taşı (Yada Taşı) vardır ki onun madeni Hitay ve Tavgaç Dağlarından çıkar. Bu taş aracılığı ile yağmur, kar, dolu çekilir. Türkler, bu sanatı bilip uygulayanlara Yatçı derler. Bu işte yetenekli olanlar, köyün bir yanına yağmur ve kar getirdiklerinde, köyün öbür yanında Güneş açar. Türkler bu taşı yanlarında taşırlar ve bu taş sayesinde düşmanlarına üstünlük sağlarlar. Türkistan'da bir tepeden çıkan bu taşları kentlere götürürler, suya asar ve yağmur yağdırırlar."

Velhasıl, zaman içinde Yada Taşı'nın kaybolduğu ya da Türklerin zaman içinde bu taşı kullanmayı unuttuğu ileri sürülmektedir. Bu efsunlu taş hakkında daha fazla malumatı Ahmet Öğreten'in Türk

Kültüründe Yada Taşı ve XVIII. Yüzyıl Sonu Osmanlı-Rus savaş-larında Kullanılması makalesinde fazlasıyla bulabilirsiniz. Bilhassa sayısız âlimin görüşüne referans vererek konuyu ele alması okuyanı mest edecektir.

Türkler, diğer bütün medeniyetlerden daha fazla gök ile ilişki içerisinde olmuşlardı. Bu taş ile doğaya hükmettiklerine dair inanış bunun en mücessem örneği idi. Bu taşla yangın zamanlarında yağmur kuraklık vaktinde kar yağdırıldığına inanırdı.

Sözü Merhum Üstat Sezai Karakoç ile bitirelim:

"Yağmur duasına çıksaydık dostlar,
Bulutlar yarılr, hava açardı,
Şimdi ne ihtimal, ne de imkân var,
Göge hükmetmekten kolay ne vardı.
Yağmur duasına çıksaydık dostlar!
Ben geldim geleli açmadı gökler;
Ya ben bulutları anlamıyorum,
Ya bulutlar benden bir şeyler bekler,
Hayat bir ölümdür, aşk bir uçurum;
Ben geldim geleli açmadı gökler..."

Kaynak: The Independentturkish